

1. מבוא

ברחבי העולם המערבי כמעט כל הילדים והמתבגרים פעילים ברשת האינטרנט. באירופה, תשעה מכל עשרה צעירים בגילאי 16 עד 19 משתמשים באינטרנט על בסיס יומי, ולכן, מכשירים ניידים פופולריים ביותר (Eurostat, 2016). בעוד שהשימוש ברשת הפך להיות נפוץ ביותר, טמונה בו גם סכנה אשר עשויה להיות רלוונטית במיוחד לבני נוער צעירים (Young & Tully, 2019). יחד עם זאת, האינטרנט עשוי להיות גם מקום מסוכן, במיוחד בגילאים צעירים.

התפיסה שאנשים נתונים להשפעה אישית מצד חבריהם ידועה במדעי החברה במשך עשורים רבים (Festl, Scharnow, & Quandt, 2013). במיוחד בכל הקשור לגיל ההתבגרות, מחקרים רבים מדגימים כיצד מושפעים ילדים ומתבגרים מקבוצות התייחסות חברתיות שונות כגון משפחה וחברים (Festl et al., 2013). אם השימוש הנפוץ באינטרנט, ההשפעה על בני הנוער היא לא רק פנים מול פנים אלא גם ברשת: בני נוער רבים נתונים לבריונות ברשת וגם לתופעה הולכת וגדלה של אתגרי רשת. אתגרי רשת הם תופעה אשר זכתה לתשומת לב מהתקשורת והספרות המחקרית עקב אפשרות לפגיעה ממשית בגוף ואף התאבדות (Lupariello, Curti, Coppo, Racalbuto, & Di Vella, 2019).

בנוסף, נראה כי הורים הם חסרי אונים אל מול סכנות אלו. מחקרים אודות תפיסה של הורים מצביעים על כך כי הורים רבים כלל אינם מודעים על מה שעובר על המתבגרים ברשת מכיוון שהמתבגרים נמנעים מלספר להם (Wadian et al., 2016). כך למשל, במחקר אשר נעשה בארץ נמצא כי בני נוער רבים מחזיקים במספר משתמשים ברשתות חברתיות, כאשר רק אחד מהם גלוי להורים (גודמן, 2013). בנוסף, כאשר הורים פעלו על מנת למגר את תופעת הבריונות ברשת, הם התאכזבו מהאפקטיביות של פעולתם (Young & Tully, 2019). מטרתה של העבודה הנוכחית היא לשאול כיצד חווים הורים את הפגיעות בילדים באתגרי רשת?

2. סקירת ספרות

גיל ההתבגרות

גיל ההתבגרות הוא תקופה מובהקת של צמיחה והתפתחות אנושית, כאשר מתבגרים ממוקמים בין הילדות לגיל ההתבגרות. במהלך שלב זה של מחזור חיים, מתבגרים צעירים, ילדים בני 10 עד 15, חווים שינויים התפתחותיים מהירים ומשמעותיים. במהלך המאה ה-20, תחילת גיל ההתבגרות זכה להכרה כתקופה התפתחותית נפרדת (Caskey, & Anfara, 2014). מחקרים מצביעים על מאפיינים ייחודיים של מתבגרים צעירים בכל הקשור למישור הפיזי, קוגניטיבי, מוסרי, פסיכולוגי-רגשי וחברתי שלהם.

התפתחות גופנית מתייחסת לשינויים בגוף וכוללת צמיחה, שיפור במוטוריקה גסה ועדינה, ובגרות ביולוגית. בתחילת גיל ההתבגרות, הגוף המתבגר עובר שינוי התפתחותי יותר מאשר בכל זמן אחר למעט מגיל לידה עד שנתיים. צמיחתם של מתבגרים צעירים מואצת ולא אחידה. צמיחה התפתחותית כוללת עליות משמעותיות בגובה, במשקל וגודל האיברים הפנימיים כמו גם שינויים במערכות השלד והשרירים (Kellough & Kellough, 2008), עם קפיצות גדילה המתרחשות כשנתיים מוקדם יותר אצל בנות מאשר בנים (Caskey, & Anfara, 2014). מתבגרים צעירים, ובמיוחד צעירים אמריקאים ואירופאים, לעיתים קרובות פגיעים פיזית בגלל תזונה לא נכונה, לקויים בכושר גופני והרגלי בריאות (Caskey, & Anfara, 2014). גיל ההתבגרות, הוא שלב של שינוי פיזיולוגי המופעל על ידי שחרור הורמונים, מתחיל בגיל ההתבגרות המוקדם (Manning & Bucher, 2012). תחילת ההתבגרות היא תקופת של התפתחות אינטנסיבית כאשר הורמונים מסמנים את התפתחות מאפייני מין ראשוניים (איברי המין) ומאפייני מין משניים (למשל, התפתחות חזה אצל בנות; שיער פנים אצל בנים).

המוח של המתבגר הצעיר עובר התפתחות גופנית יוצאת דופן. בזמן שגודל המוח עצמו נותר ללא שינוי יחסית, החוקרים מדווחים על שינויים משמעותיים בתוך המוח (Blakemore & Choudhury, 2006). במהלך גיל ההתבגרות, גיזום סינפטי מייצג ארגון מחדש של המעגלים העצביים של המוח (Mohr & Nagel, 2010). קליפת המוח הקדם חזיתית - אזור במוח הקשור לתפקודים ניהוליים כגון תכנון, חשיבה, חיזוי תוצאות של התנהגות, שמירה על תשומת לב וקבלת החלטות ממשיך להתפתח (Caskey, & Anfara, 2014).

בגיל ההתבגרות, ההתפתחות הפסיכולוגית מאופיינת בגיבוש זהות גיבוש וחיפוש אחר עצמאות. מתבגרים צעירים חווים שני שלבי גיבוש זהות: (א) עשייה לעומת נחיתות כאשר ילדים בגילאי 10 עד 11 מזהים את עצמם על ידי המשימות והמיומנויות שהם מבצעים היטב, ו- (ב) זהות מול זהות כאשר ילדים בני 12 עד 15 חוקרים ומתנסים בתפקידים שונים וחוויות (Caskey, & Anfara, 2014). בשנים אלה, מתבגרים צעירים מחפשים את תחושת האינדיבידואליות שלהם והייחודיות